

Türk Müziğinde Bir İcracı Gelenek Hafızlık: Erzincanlı Hafız Şerif Tanındı Örneği

A Performer Tradition in Turkish Music: The Case of Erzincanlı Hafız Şerif Tanındı

Burak KURUBAŞ *

Muhammet Ümit AYTEKİN **

* Doç. Dr., Necmettin Erbakan
Üniversitesi, Türk Müziği Devlet
Konservatuarı, Çalgı Eğitimi
Bölümü

burakkurubas@gmail.com

ORCID: 0000-0003-3276-4040

Konya / TÜRKİYE

** Assoc. Prof. Dr., Necmettin
Erbakan University, State
Conservatory of Turkish Music,
Instrument Education Department

burakkurubas@gmail.com

ORCID: 0000-0003-3276-4040

Konya / TÜRKİYE

** Doktora Öğrencisi, Necmettin
Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler
Enstitüsü, Türk Müziği Anabilim
Dalı

muhammed.umit.aytekin@gmail.com

ORCID: 0009-0001-7885-9945

Konya / TÜRKİYE

** PhD Student, Necmettin Erbakan
University, Social Sciences Institute,
Turkish Music Department

muhammed.umit.aytekin@gmail.com

ORCID: 0009-0001-7885-9945

Konya / TÜRKİYE

Başvuru/Submitted: 30/01/2025

Kabul/Accepted: 19/12/2025

Yayın/Published: 25/12/2025

Öz

Türk müziği icracı gelenek içerisinde hafızlar ve hafızlık geleneği geçmişten günümüze her dönemde önemli bir yer tutmuştur. Bu gelenek; gerek klasik Türk müzik kültürüne gerekse yörelerin folklor yapısı içerisinde inkişaf eden Türk halk müziği kültürüne yetiştirdiği bestekâr ve icracılarla nitelik ve nicelik olarak önemli katkı sağlamıştır. Hafızlık geleneğinde, geleneksel Türk sanatlarının en önemli öğretim ve aktarım yöntemi olan meşk uygulamaları kullanılmaktadır. Hafızların hafızlık kabiliyetleri, onları meşkin yoğun biçimde kullanıldığı Türk müziğinde de parlak icracılar, bestekârlar ve kaynak kişiler olarak öne çıkarmıştır. Bu araştırma, TRT Türk halk müziği repertuarına kaynaklık eden seçkin eserleri, usta icracılığı ve hafızlık geleneği içinde yetişmiş olmasıyla öne çıkan Erzincanlı Hafız Şerif Tanındı'yı yeniden gündeme taşımaya amaçlanmaktadır. Hafız Şerif, doldurduğu plaklar ve Türk müziğinin usta isimleriyle birlikte gerçekleştirdiği icracılarla önemli bir miras bırakmıştır. Hafız Şerif'in Millî Kütüphane arşivinde bulunan ve resmî repertuarlarda henüz yer almayan kayıtları gün yüzüne çıkarılmaya değer niteliktedir. Bu doğrultuda araştırma, Erzincanlı Hafız Şerif Tanındı'nın yaşamının, yetiştiği ortamın incelenmesi ve kayıt altında olmayan eserlerinin Türk müziği dağarına kazandırılması bakımından önem arz etmektedir. Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama modeli ve doküman analizi tekniği kullanılarak tasarlanmıştır. İlk olarak, Türk müziğinde önemli bir zümreyi temsil eden hafızlık geleneği ve Hafız Şerif'in hayatına dair veriler çeşitli kaynaklardan derlenmiştir. Ardından, Millî Kütüphanenin sesli arşivinde "Erzincanlı Şerif" adıyla CD'ye aktarılmış olan taş plak kayıtlarına ulaşılmıştır. Yapılan incelemede, bu kayıtlardaki eserlerin TRT Türk halk müziği nota arşivinde bulunmadığı tespit edilmiştir. Araştırmanın en somut çıktılarından biri, kendisinin kaynaklık ettiği ve seslendirdiği 10 kırık hava türündeki eserin kendi icrasıyla notaya alınmış olmasıdır.

Anahtar Kelimeler:

Hafız Şerif Tanındı, hafızlık, icracı gelenek, mahallî kültür, Türk müziği.

Abstract

Within the tradition of Turkish music performance, hafızs (musicians trained in the hafızlık tradition) have held an important place from past to present. This tradition has made significant contributions, both in terms of quality and quantity, to both classical Turkish music culture and the Turkish folk music culture that developed within the folklore structure of the regions, through the composers and performers it has nurtured. The hafız tradition employs meşk practices, the most important method of teaching and transmission in traditional

Turkish arts. The hafız's ability to memorize has made them stand out as brilliant performers, composers, and sources of knowledge in Turkish music, where meşk is used intensively. This research aims to bring Erzincan-born Hafız Şerif Tanındı back into the spotlight, highlighting his distinguished works, which form the basis of TRT's Turkish folk music repertoire, his masterful musicianship, and his upbringing within the hafız tradition. Hafız Şerif has left an important legacy through the records he recorded and the performances he gave alongside the masters of Turkish music. Hafız Şerif's recordings, which are found in the National Library archives and have not yet been included in official repertoires, are worthy of being brought to light. In this regard, the research is important in terms of examining the life of Erzincan-born Hafız Şerif Tanındı, the cultural environment in which he was raised, and adding his unrecorded works to the Turkish music repertoire. The research was designed using the descriptive survey model and document analysis technique, common in qualitative research. First, data on the hafız tradition, which represents an important group in Turkish music, and on the life of Hafız Şerif were collected from various sources. Subsequently, gramophone recordings transferred to CD under the name "Erzincanlı Şerif" in the National Library's audio archive were accessed. The examination revealed that the works in these recordings were not found in the TRT Turkish folk music notation archive. One of the most concrete outcomes of the research is that 10 pieces in the 'kırık hava' genre, which he sourced and performed, were transcribed into notation with his own performance.

Keywords:

Hafız Şerif Tanındı, hafızlık, performer tradition, local culture, Turkish music.

Makale Bilgileri

Atf: Kurubaş, B. & Aytekin, M. Ü. (2025). Türk müziğinde bir icracı gelenek hafızlık: Erzincanlı Hafız Şerif Tanındı örneği. *Selçuk Türkiyat*, (66): 197-229. Doi: 10.21563/sutad.1629758

Etik Kurul Kararı: Etik Kurul Kararından muafıtır.

Katılımcı Rızası: Katılımı yok.

Mali Destek: Çalışma için herhangi bir kurum ve projeden mali destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması: Çalışmada kişiler ve kurumlar arası çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Telif Hakları: Çalışmada kullanılan görsellerle ilgili telif hakkı sahiplerinden gerekli izinler alınmıştır.

Değerlendirme: İki dış hakem / Çift taraflı körleme.

Benzerlik Taraması: Yapıldı – iThenticate.

Etik Beyan: selcukturkiyat@gmail.com

Lisans: Bu eser Creative Commons Atf-GayrıTicari 4.0 Uluslararası (CC BY-NC 4.0) lisansı ile lisanlanmıştır.

Article Information

Citation: Kurubaş, B. & Aytekin, M. Ü. (2025). Türk müziğinde bir icracı gelenek hafızlık: Erzincanlı Hafız Şerif Tanındı örneği. *Selçuk Türkiyat*, (66): 197-229. Doi: 10.21563/sutad.1629758

Ethics Committee Approval: *It is exempt from the Ethics Committee Approval.*

Informed Consent: *No participants.*

Financial Support: *The study received no financial support from any institution or project.*

Conflict of Interest: *No conflict of interest.*

Copyrights: *The required permissions have been obtained from the copyright holders for the images and photos used in the study.*

Assessment: *Two external referees / Double blind.*

Similarity Screening: *Checked – iThenticate.*

Ethical Statement: *selcukturkiyat@gmail.com*

License: *Content of this Journal is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0)*

Giriş

Bilimlerin temeli ve merkezi olarak kabul edilen, aynı zamanda öğrenilmiş bir davranış olan, bir kolektifin sosyal olarak parçası olduğumuzu gösteren, değerlerden ve inançlardan sosyal etkileşimlere kadar uzanan bu unsurların paylaşarak bir gerçekliğin oluşmasıyla ortaya çıkan kavrama “kültür” denilmektedir (Friedman, 1994, s. 118; White, 1959, s. 227). Müzik kültürü, toplumların tarihsel süreçte oluşturduğu sanatsal birikimlerin estetik, sosyolojik ve psikolojik boyutlarını kapsayan çok katmanlı bir olgudur. Bu kültür, yalnızca müzikal üretimlerin teknik özelliklerini değil, aynı zamanda toplumsal kimliğin inşasında rol oynayan anlayış, tarz ve pratiklerin dinamik evrimini de içerir. Müziğin sanatsal değeri, evrensel olarak kabul görmeye birlikte, icra ve algı biçimleri toplumdan topluma farklılık gösterebilir. Bu durum, kültürel görelilik (cultural relativism) bağlamında, müziğin yerel ve küresel etkileşimlerle sürekli yeniden şekillendiğini ortaya koyar.

Müzik kültürünün aktarımı ve içselleştirilmesi, bireylerin deneyimleme asitlerinin gelişimiyle doğrudan ilişkilidir. Bu süreç, dinleyicilerin ve icracıların müzikal algılarını derinleştiren bilişsel ve duyuşsal becerileri gerektirir. Örneğin bir müziği anlamak veya doğaçlama icra edebilmek, yalnızca teknik bilgiye değil, aynı zamanda müzikal literasi (okuryazarlık), duyumda analiz yeteneği ve kültürel bağlama hâkimiyetle de ilişkilidir. Dolayısıyla müzik kültürüne katılım, bireylerin etkinlik (yeterlilik) beceri (teknik ustalık), tutum (estetik tercihler) ve davranış (icra veya dinleme pratikleri) gibi bileşenlerin bütünleşik bir şekilde kazanılmasını zorunlu kılar.

Türk müzik kültürü ise Türklerin tarih sahnesine çıkmasıyla başlayan ve bugüne kadar süregelen Türklere ait olan müziksel okuma, yazma ve uygulama gibi öğelerin tümüdür denilebilir. Bu müzik kültürünün kökenini ilk Türk devletleri olan Altaylar ve Hunlar gibi Orta Asya Türk devletlerine dayandırmak mümkündür. Aynı zamanda İslamiyet öncesi ve İslamiyet sonrası gibi belli bir dönemi kapsayan ve tasnif edilebilen bu müzik kültürü bugünkü hâline gelene kadar Selçuklu Devleti, Osmanlı İmparatorluğu ve Türkiye Cumhuriyeti’nde bir birikim sağlamış, varlığını devam ettirmiş ve bu süre zarfında da belli dönemler kesintiye uğrasa da gelişimini sürdürmüştür.

Her müzik kültüründe olduğu gibi Türk müzik kültüründe de icracılık ve icracılık geleneği önemli bir yer tutar. Bu gelenek, meşk adı verilen usta-çırak ilişkisine dayalı öğrenme yöntemiyle, üslup ve tavrın nesilden nesle aktarılması neticesinde şekillenmiştir. Geleneğin en önemli temsilcileri ve aktarıcıları ise başta ozanlar veya âşıklar olmak üzere, mahallî sanatçılar ve hafız icracılardır.

Gelenek, genel olarak geçmişten günümüze intikal eden, dönemin şartlarına göre değişip dönüşebilen kültürel birikimler olarak tanımlanabilir. Onu oluşturan temel unsur ise, içinde bulunduğu kültüre özgü davranış kalıplarıdır. Türk müzik geleneğinde bu kalıplar, meşk sistemi içinde çeşitli tekrarlamalarla süreklilik kazanmış; âşık meclislerinden, dinî musiki icralarına ve mahallî yöre tavırlarına kadar farklı

kültür ortamlarına göre çeşitlenerek varlığını korumuştur (Özdek, 2012, ss. 29-30; Szubertowska, 2005, s. 317; Taşer, 2021, s. 3957; Uludağ & Altıntaş, 2025, s. 1807).

Bu araştırmanın ana temasını oluşturan, Türk müzik kültürü içerisinde önemli bir icracı zümre olan hafız icracılar, Hafız Burhan, Hafız Şerif, Saadetin Kaynak, Hafız Faruk Kaleli, Kâni Karaca, Hafız Osman Öge, Feryadi Hafız Hakkı Efendi, Hafız Nuri Başaran, Hafız Celal Güzelses, Hafız Fahri Bey, Hafız Suat Çemlek ve Hafız Süleyman örneklerinde ve eserlerinde görüldüğü üzere gerek icracılık yetenekleriyle gerekse kaynak kişi olma veya bestekârlık vasıflarıyla ön plana çıkmış ve yöresel ve ulusal anlamda Türk müziği kültüründe derin izler bırakarak bu kültürün daha da çeşitlenmesine ve gelişmesine giden yolda önemli yapı taşları olmuşlardır. Bu hafız icracıların gerek ses kullanım becerileri gerekse de ses genişlikleri ve ezber yeteneklerinin üstün seviyede olması nedeniyle Türk müziği altında birleşen birden fazla alt kültürün (Klasik Türk müziği kültürü, Türk halk müziği kültürü) içinde yer bulmuş ve bu müzik kültürlerinin sembol isimleri olarak önemli rol oynamışlardır.

Türk müziğinde kadim bir icracı gelenek olan hafızlık geleneğinin bu önemli temsilcileri kendi mahallî kültürlerini hafızlık geleneği ile yoğurarak yerelden ulusala taşımışlardır. Bu geleneğin önemli temsilcilerinden biri de Türk müziğinde derin bir iz bırakan Erzincanlı Hafız Şerif olarak tanınan Şerif Tanındı'dır. Araştırma, hafız icracıların geleneksel Türk müziği alanındaki rollerinin yeterince anlaşılmadığı gerçeğini de Hafız Şerif Tanındı örneği üzerinden ele almaktadır. Araştırmada hafız icracıların, Türk müziği repertuvarına gerek üslup ve tavır açısından gerekse eser kazandırma bakımından Türk müziği icracı geleneği içerisinde önemli bir zümreyi oluşturdukları vurgulanmaktadır. Ayrıca Erzincanlı Hafız Şerif'in henüz repertuvara alınmamış birden fazla eseri bulunması dolayısıyla, hem Hafız Şerif'in ön plana çıkarılması hem de eserlerinin Türk müziği repertuvarına kazandırılması amaçlanmaktadır.

Hafızlık Geleneği ve Türk Müziği

Hafız kelimesi en temelde Kur'an-ı Kerim'de birçok ayette geçmekte ve aynı zamanda "el- hafız" ismiyle Allah'ın sıfatlarından biri olarak bilinmektedir. Hafızlık içerdiği anlam itibarıyla hıfz etmeye dayalı bir beceridir.

"Hafız", Arapça bir kelime olup koruyan, saklayan, muhafaza eden anlamlarına gelmektedir. İnsanın bilgileri koruyup saklayan zihinsel yapısına da "hafıza" denilmektedir. Hafız kelimesi aynı zamanda "el-hafîz" şekliyle "bütün mahlukatın koruyucusu" anlamında (Hûd, 11/57) Yüce Allah'ın isimlerinden biridir. Kur'an-ı Kerim'in korunmasını ve muhafaza edilmesini sağladığı için Kur'an'ın bütününe ezberleyenlere hafız denilmiştir (Cebeci, 2006, s. 27).

Peygamber Efendimiz (sav), sahih kaynaklarda yer alan hadislerle göre Kur'an-ı Kerim'in güzel okunmasını ve okutulmasını teşvik etmiştir. Bu teşvik, Kur'an tilavetinde belirli temsil kurallarının ortaya çıkmasına yol açmıştır. Kur'an'ı tilavet ederken hem ilahi hitabın icazına uygun hem de onun manasını aksettirecek bir ses

tonu kullanılması gerektiğini vurgulamıştır. (Kara & Çolakoğlu, 2020, s. 107). Böylelikle tekdüze bir icradan uzak, etkileyici bir tilavet örneği sunulabilmesi adına Hafd-ı Savt (sesin alçaltılması) ve Ref-i Savt (sesin yükseltilmesi) gibi, ayetlerin anlamlarına göre ses tonunun değiştirildiği kaideler geliştirilmiştir.

Temsil kurallarının gelişimi yalnızca sesin alçaltılması ve yükseltilmesi ile kalmamış, sonraları ayetlerin içeriğine göre makam kullanımı da önem kazanmış; azap ve uyarı içeren ayetlerde hissiyatı sert olan makamlar, müjde ve umut içeren ayetlerde ise daha naif ve huzur verici makamlar tercih edilir olmuştur. Kurrâ okuyucular, ilahi kelimeleri kalplerde yer edebilmek için Kur'an okuyuşunu, yaptıkları makamlarla birlikte sanatsal bir boyuta ulaştırmışlardır (Okıç, 1963).

Belli estetik kaygılar üzerine yüzyıllar içerisinde gelişen ve artık bir gelenek hâlini alan Kur'an tilavetinde temsil kavramı, Kur'an-ı Kerim'i ezberleyip tilavet eden hafızları öncelikle ses çalgıları üzerinde hâkimiyet sahibi olmaya yönlendirmiş sonrasında da Kur'an ve ezan tilavetindeki etkileyciliği artırmak adına makam öğrenimine yönelmelerine vesile olmuş ve Hafızlık kurumu ile Türk müziğini bir araya getirmiştir. Birbiriyle uyumlu müzikal ses ve sözlerle ilmek ilmek örülen Kur'an'ın işitsel mimarisi eşsiz bir ses abidesi ve mucizesi olarak karşınızda durmaktadır (Uludağ, 2017, s. 43) bu nedenle de Kur'an'ın ezberlenmesinde sadece okuma ve tekrar etme eylemi yeterli olmamaktadır. (Öztürk, 2021, s. 374)

Gerek Mevlevihanelerde gerekse tekke ve camilerde müzik bilgisine sahip, tilavet sırasında makam kullanan din adamlarının sayısı artmış; bu durum, bazı örneklerde dinî yönlerinden çok musikişinas kimlikleriyle ön plana çıkan hafız icracıların Türk müziği kültürü içinde sayılarının artmasına ve Türk müziği kültürüne gerek besteleriyle gerekse de icracı kimlikleriyle katkı sağlamalarına vesile olmuştur. İslam dini ile Türk müziği arasındaki ilişki, tarihsel süreçte estetik kaygıların ön planda tutulduğu bir sentezle şekillenmiştir. Özellikle dinî musiki formları içerisinde önemli bir yere sahip olan ezan, hem ibadete çağrı işlevi hem de müzikal nitelikleriyle bu etkileşimin somut bir örneğini teşkil etmektedir. Günümüzde, teknolojik gelişmelerin de katkısıyla, ezanın okunma biçimleri yeniden düzenlenmiş ve şehirlerde "merkezî sistem" aracılığıyla en güzel sesli (makam bilgisine hâkim, diksiyonu düzgün) imamlar tarafından okunması uygulaması yaygınlaşmıştır.

Erzincan Müzik Kültürü

Erzincan, tarih boyunca Urartu, Azzi-Hayaşa, Roma İmparatorluğu, Bizans İmparatorluğu, Selçuklu Devleti ve Osmanlı İmparatorluğu gibi farklı medeniyetlere ev sahipliği yapmış, tarihi çok eskiye dayanan, ancak kimler tarafından kurulduğu tam olarak bilinmeyen; geçmişten bugüne bünyesinde barındırdığı farklı inanç grupları ve ticaret yolları nedeniyle farklı kültürlerin etkileşim hâlinde olduğu, Anadolu'nun önemli ve eski kentlerinden biridir. Ticaretin, farklı kültürlerin ve farklı inançlara sahip milletlerin varlığının yanı sıra, doğal afetler, şehirde meydana gelen savaşlar, işgaller ve uğranılan zulümler nedeniyle halk birçok farklı durumdan beslenmiş ve bunu

müzik kültürüne yansıtmıştır. Erzincan müzik kültürü, coğrafi konumunun etkisiyle çevresindeki illerin müzik kültürlerinden beslenmiş ve bu çeşitliliği bünyesinde barındırmıştır. Bu kültür davul, zurna, bağlama, kaval, mey, klarnet, ud, cümbüş, kanun, keman, darbuka ve tef gibi birçok çalgıyı ve başta türküler olmak üzere çeşitli uzun hava ve oyun havası türlerini içeren zengin bir müzik kültürü mirasını günümüze kadar taşımıştır. Osmanlı İmparatorluğu döneminde Erzincan, önemli tarikat merkezlerinden biri hâline gelmiştir. Anadolu'da, Konya dışında kurulan dört-beş Mevlevi tekkesinden biri olan Melik Salih Mevlevihanesinin Erzincan'da inşa edildiği bilinmektedir. Ayrıca Erzincan, ülkemizin önemli ozan/âşık bölgelerinden biri olarak da tanınmakta ve bu geleneğin etkileri şehrin müzik kültüründe belirgin şekilde görülmektedir. Erzincan'ın müzik kültürü, Erzurum, Elazığ ve Malatya gibi illerin müzik kültürlerinden de etkilenmiştir. Bunun başlıca nedeni, bu illerin bazı ilçelerinin (Tercan/Kemaliye) Cumhuriyet dönemiyle birlikte Erzincan sınırlarına dâhil olmasıdır (Aslan, 2020, s. 71; Adalıoğlu & Arslan, 2013, s. 113; Taş & Turhan, 2004, s. 28).

Erzincanlı Hafız Şerif Tanındı'nın Hayatı

1904 yılında Erzincan'ın merkez ilçesine bağlı Çatalören (eski adıyla Vakıf Brastik) köyünde dünyaya gelen Hafız Şerif, Hafız Ebubekir'in oğludur. Annesinin ismi Zeliha'dır. Henüz 12 yaşında iken Birinci Dünya Savaşı sırasında Erzincan'ın Rus işgali altına girmesi nedeniyle muhacir olmuş ve bu zorunlu göç esnasında annesini kaybetmiştir. Muhafazakâr bir ailenin ferdi olarak hafız olan babasının izini sürerek hafızlık alanında yol almış ve 14 yaşında hafız olmuştur. Muhacirlikten döndükten sonra Sünbül isimli bir kızla evlenmiş ve Erzincan'ın Çolhasa (Soğukoluk) köyüne imam olarak tayin edilmiştir. Sonraki yıllarda sesinin güzelliği nedeniyle dikkatleri üzerine çekmiş ve Erzincan Ulu Camii'ne müezzin olarak atanmıştır. Kendisini takdir eden birkaç arkadaşının ısrarı ile İstanbul'a gitmiş ve ismini bilmediğimiz bir camide müezzinlik yapmaya başlamıştır (Kaymaz & Özdemir, 2010, s. 249).

İstanbul'da müezzinlik görevini ifa etmeye başlayan Hafız Şerif müezzinlik görevini yerine getirirken ara sıra gazinolarda türkü söylemeye başlayarak sesiyle ön plana çıkmaya başlamış ve sonrasında Colombiya şirketi tarafından görevlendirilerek otuz altı adet plak çıkarmış ve doldurduğu taş plaklar neticesinde şöhret sahibi olmuş ve Erzincanlı Hafız Şerif olarak ünlenmiştir (Dumlu, 1996, s. 219; Uçar, 1993, s. 89).

Büyük Erzincan depremi (1939) sırasında İstanbul'da bulunan Hafız Şerif depremden hemen sonra Erzincan'a gelmiş ve bir süre Erzincan'da bulunmuş sonrasında da plak doldurmak üzere tekrar İstanbul'a dönmüştür. Ömrünün son yıllarında Erzincan'a gelerek Erzincan'ın kurtuluş gecelerine icracı olarak katılmış ve yörenin türkülerini seslendirmiştir. Bunun dışında asıl mesleği olan hafızlık ve müezzinlik gibi görevlerini de sürdürmüş ve aynı zamanda genç yeteneklere önderlik de etmiştir (Taş & Turhan, 2004, s. 28). Erzincan'ın yerel gazetelerinde ve il yıllıklarında kendisinden aynı zamanda çevresi tarafından çok sevilen Erzincan'ın halk şairlerinden biri olarak da bahsedilmektedir. 1948 yılının ağustos ayında vefat etmiştir (Albayrak, 1983).

Resim 1: *Hafız Şerif Tanındı*

Hafız Şerif Tanındı hafızlık geleneği ve Türk müziği icracılığını bir araya getirmesi bakımından diğer hafız icracılar gibi Türk müziği icracı geleneğinin dikkat çeken isimlerinden biri olmuştur.

Yöntem

Bu bölümde araştırmanın tasarımı, veri toplama araçları ve elde edilen verilerin işlenmesi hakkında bilgi verilmiştir.

Araştırma Tasarımı

Bu araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama modeline göre tasarlanmıştır. Betimsel tarama; araştırmacının doğrudan nesne ya da bireyi gözlemleyeceği gibi önceden tutulmuş kayıt ve kaynaklara da gidebildiği bir nitel araştırma yöntemidir. (Balci, 2019)

Veri Toplama Araçları

Verilerin toplanmasında nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi tekniği kullanılmıştır. Doküman analizi; belgesel tarama olarak da adlandırılır ve bu veri toplama aracına göre elde edilen kayıtlar incelenerek veriler elde edilmektedir. (Sak, Şahin Sak, Öneren Şendil, & Nas, 2021) Bu çalışmada, Hafız Şerif Tanındı'nın hayatıyla ilgili veriler çeşitli kaynaklar (kitap, tez, makale, bildiri vb.) ışığında elde edilmiş, sonrasında ise Hafız Şerif Tanındı'nın CD'ye aktarılmış taş plak kayıtları Millî Kütüphane sesli arşivinden elde edilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmada verilerin analizi aşamalarında, hafızlık geleneği ve Türk müziği ilişkisi ve Hafız Şerif Tanındı'nın hayatıyla ilgili elde edilen veriler içerik analiziyle tasnif edilmiştir. TRT Türk halk müziği nota arşivinde kaynak kişi olarak Hafız Şerif

Tanındı adıyla kayıtlı eserler liste hâlinde verilmiş, sonrasında ise Millî Kütüphane sesli arşivinde bulunan Hafız Şerif Tanındı'nın CD'ye aktarılmış taş plak kayıtlarından TRT Türk halk müziği nota arşivinde bulunmayan eserler kayıtlardaki icra esas alınarak notaya alınmış, Finale nota yazım programında notası yazılmıştır. Repertuvarlarda bulunmayan ve tarafımızca notaya alınan eserler TRT repertuvar kuruluna gönderilmiştir.

Bulgular ve Yorumlar

Erzincanlı Hafız Şerif Tanındı'nın Ses İcracılığı

Hafız olan babasının izinden giderek henüz 14 yaşında hafızlık mertebesine ulaşan Hafız Şerif Tanındı'nın, çalışmada elde edilen ve notaya aktarılan kayıtlar incelendiğinde, tenor ses özellikleri sergileyen, perde baskıları açısından icra ettiği makamların gerekliliklerini eksiksiz yerine getiren ve ses kullanımı bakımından neredeyse kusursuz bir icra ortaya koyan hafız icracılardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Sahip olduğu ses donanımı ve icra yeteneği, Türk müziğinin birçok türünde ve formundaki eserlerde başarılı olabileceğini göstermiş olmalıdır ki imamlık görevinden ayrılarak İstanbul'a gitmiş ve bu araştırmaya konu olan taş plak kayıtlarını doldurmuştur. Nihayetinde, yalnızca imam kimliğiyle değil, aynı zamanda önemli bir ses icracısı olarak da kabul görmüştür.

Yapılan inceleme ve kayıtlar ışığında, Hafız Şerif Tanındı'nın notaya aktarılan taş plak kayıtları değerlendirildiğinde, ses icracılığı açısından dikkate değer teknik becerilere sahip olduğu görülmektedir. Öncelikle, temiz ve doğal yapısını koruyan bir ses güzelliğine sahip olduğu görülmektedir. Bu ses güzelliği, tiz perdelerdeki hâkimiyeti ve etkili entonasyonuyla birleşerek, onu özgün bir icracı olarak öne çıkarmaktadır.

Notaya aktarılan on türküde kullanılan süsleme teknikleri incelendiğinde, Hafız Şerif Tanındı'nın tril kullanımındaki çevikliği ve hançeresini rahatça kullanma becerisi açıkça görülmektedir. Erzincan yöresi icracıları bağlamında değerlendirildiğinde, bu bölgede süsleme teknikleri arasında çarpmanın yaygın olduğu, ancak Davut Sulari dışında hançeresini böylesine kıvrak kullanabilen bir başka icracıya rastlamanın güç olduğu söylenebilir. Bu yönüyle Hafız Şerif'in hafızlık geleneğinden gelen çevik bir hançereye sahip olabileceği görüşü belirginleşmektedir.

Erzincan'lı Hafız Şerif Tanındı'nın Kaynaklık Ettiği Eserler

Tablo 1. Hafız Şerif Tanındı'nın TRT Repertuarında Kayıtlı Kaynaklık Ettiği Eserler

Rep. no	Eser Adı	Yöre	Kaynak Kişi	Derleyen
99	Bir Gül İçin Bülbül Geymiş Kareler	Erzincan	Hafız Şerif Tanındı	<u>TRT Müzik Dai. Bşk.</u> <u>THM. Md.</u>
4552	Bir Oda Yaptırdım Yüceden Yüce	Erzincan	Hafız Şerif Tanındı	Plaktan Yazıldı
2163	Çıkar Yücelerden Yumak Yuvarlar	Erzincan	Hafız Şerif Tanındı	Nida Tüfekçi
4106	Elif Dedim Be Dedim	Erzincan	Hafız Şerif Tanındı	Plaktan Yazıldı
668	Kement Attım Dala Ben	Erzincan	Hafız Şerif Tanındı	Hafız Şerif Tanındı
2223	Küstürdün Barışmam	Erzincan	Hafız Şerif Tanındı	Plaktan Yazıldı
4238	Ördek İsen Göle Gel	Erzincan	Hafız Şerif Tanındı	Kemal Karasüleymanoğlu
4553	Sabahtan Pulura Velvele Düştü	Erzincan	Hafız Şerif Tanındı	Plaktan Yazıldı
837	Su Değilem Akam Akam Durulam	Erzincan	Hafız Şerif Tanındı	Fahri Taş
838	Yıldız Gidersin Bir Yana	Erzincan	Hafız Şerif Tanındı	Fahri Taş
4472	Yıldız Gidersin Bir Yana	Erzincan	Hafız Şerif Tanındı	Nizamettin Bayram

Tablo 2. Hafız Şerif Tanındı'nın TRT Repertuarında Kayıtlı Olmayan Kaynaklık Ettiği Eserler

Yer No	Eser Adı	Yöre	Kaynak Kişi	Makam	Usûl
Mus 2011 DK 1096	Doktor ,(Beline Bağlamış Hançeri Pali)	Erzincan	Hâfız Şerif Tanındı	Uşşak	Sofyan
Mus 2011 DK 1007	Çay Aşağı Edalar	Erzincan	Hâfız Şerif Tanındı	Uşşak	Curcuna
Mus 2011 DK 950	Doldur Kadehleri Süzelim	Erzincan	Hâfız Şerif Tanındı	Hüzzam	Sofyan

Mus 2011 DK 2075	Beni Öldürmeli Dövmeli Değil	Erzincan	Hâfız Şerif Tanındı	Gerdaniye	Nim Sofyan
Mus 2011 DK 1076	Evlerinin Önü Nane	Erzincan	Hâfız Şerif Tanındı	Hicaz	Sofyan
Mus 2011 DK 1096	Girdim O Yarın Bağına	Erzincan	Hâfız Şerif Tanındı	Hüzzam	Yürek Semai
Mus 2011 DK 1007	Kahvenin Önünde Vurdular Beni	Erzincan	Hâfız Şerif Tanındı	Hüzzam	Raks Aksağı
Mus 2011 DK 948	Keklik Taşın Başında	Erzincan	Hâfız Şerif Tanındı	Hicaz	Sofyan
Mus 2011 DK 948	Mecnunum Leylamı Gördüm	Erzincan	Hâfız Şerif Tanındı	Gülizar	Nim Sofyan
Mus 2011 DK 1096	Bir Gül İçin Bülbül Geymiş Kareler	Erzincan	Hâfız Şerif Tanındı	Hüseyini	-
Mus 2011 DK 960	Kaşların İnce Mince	Erzincan	Hâfız Şerif Tanındı	Hüseyini	Nim Sofyan

ÇAY AŞAĞI EDALAR

Yöre: Erzincan

K.Kişi: Hâfız Şerif Tanındı

Der.: Plaktan Yazıldı

Notaya Alan:

Muhammet Ü. Aytekin-Burak Kurubaş

♩

(Saz)

ÇAY A ŞA ĞI E DA LAR
ÇAY A ŞA ĞI ÇİM TU TAR

YAN DIM AM MAN ÖL DÜM AM MAN
YAN DIM AM MAN ÖL DÜM AM MAN

SA Kİ DOL DUR BA DE LER AM
İ Kİ GÜ ZEL MUM TU TAR AM

MAN AM MAN YAN DIM AM MAN
MAN AM MAN YAN DIM AM MAN

Çay Aşağı Edalar

ŞİRİN CA Nİ MA GEL SİN
BEY LE RİN İ Kİ Sİ Nİ

YAN DIM AM MAN ÖL DÜM AM MAN
YAN DIM AM MAN ÖL DÜM AM MAN

SA NA GE LEN GA DA LAR AM
Bİ Rİ Sİ BA NA YE TER AM

MAN AM MAN YAN DIM AM MAN
MAN AM MAN YAN DIM AM MAN

ÇAY AŞAĞI EDALAR YANDIM AMMAN ÖLDÜM AMMAN
SAKİ DOLDUR BADELER AMMAN AMMAN YANDIM AMMAN
ŞİRİN CANIMA GELSİN YANDIM AMMAN ÖLDÜM AMMAN
SANA GELEN GADALAR AMMAN AMMAN YANDIM AMMAN

ÇAY AŞAĞ ÇİM TUTAR YANDIM AMMAN ÖLDÜM AMMAN
İKİ GÜZEL MUM TUTAR AMMAN AMMAN YANDIM AMMAN
BEYLERİN İKİSİNİ YANDIM AMMAN ÖLDÜM AMMAN
BİRİSİ BANA YETER AMMAN AMMAN ÖLDÜM AMMAN

ÇAYDA ÇINAR AĞACI YANDIM AMMAN ÖLDÜM AMMAN
ÇAYDA GEZER ÜÇ BACI AMMAN AMMAN YANDIM AMMAN
İKİSİ ŞÖYLE BÖYLE YANDIM AMMAN ÖLDÜM AMMAN
BİRİSİ CAN İLACI AMMAN AMMAN YANDIM AMMAN

Şekil 1. Çay Aşağı Edalar Adlı Eserin Notası

Şekil 1’de Hafız Şerif Tanındı’nın Millî Kütüphane “DN 1601” arşiv numaralı CD’ye aktarılmış taş plak kaydından notaya alınan “Çay Aşağı Edalar” adlı eserin Uşşak makamı dizisinde 10/8 Curcuna usûlünde olduğu görülmektedir. En pest sesi La (Dügah) en tiz sesi Mi (Hüseyni) olmak üzere beş sestem oluşan bir ses genişliğine sahiptir. Eserin resmî ve kişisel repertuvarlarda bulunan başka bir nota nüshası bulunmamaktadır. Türkünün kime ait olduğu bilinmemekle birlikte, başka icra kaydına rastlanmadığı için esere Hafız Şerif Tanındı’nın kaynaklık ettiğini ve bu şekilde kayıtlara geçmesi gerektiğini söylemek mümkündür.

BELİNE BAĞLAMIŞ HANÇERİ PASLI

Yöre: Erzincan

K.Kişi: Hafız Şerif Tanındı

Der.: Plaktan Yazıldı

Notaya Alan:

Muhammet Ü. Aytekin-Burak Kurubaş

(Saz)

1.

2.

BİR GÜL BE Lİ NE BAĞ TIM LA MIŞ HA
GÜL DİK ÇOL İHA

HAN CE Rİ PAS LI SA NI İS TAN BUL
SA NİN BA ŞI NA BAH Rİ YE Lİ GİR Dİ

ER ZİN CAN AĞ ZI (Saz) SE Vİ NİR DÜŞ MAN LAR
ON BEŞ YA ŞI NA DOK TOR RA POR VER Dİ

DOST LA RİM YAS LI A MAN DOK TOR A MAN
PİRİNÇ A ŞI NA

BU NE İ Şİ Dİ ÖY LE BİR KAR YAĞ DI

E LIM Ü ŞÜ DÜ (Saz)

1. 2.

2

Beline Bağlamış Hançeri Paslı

Nİ SAN LI MA DE YİN YA NI MA GEL SİN
ÜÇ AY DA KIR MI Zİ GÜL Gİ Bİ SOL DUN

UĞ RAŞ TIR DI BE Nİ HE LAL LİK AL SİN
SAN KI KA PI MI ZA SEN E SİR GEL DİN

BA BAM A NAM YOK TUR EL İER AĞ LA SİN
SON ZA MAN DA BÖY LÜ MU RAT SİZ KAL DİM

A MAN DOK TOR A MAN BU NE İ Şİ Dİ

ÖY LE BİR KAR YAĞ DI E LİM Ü ŞÜ DÜ (Saz)

BELİNE BAĞLAMİŞ HANÇERİ PASLI
LİSANI İSTANBUL ERZİNCAN AĞZI
SEVİNİR DÜŞMALAR DOSLARIM YASLI
AMAN DOKTOR AMAN BU NE İŞİDİ
ÖYLE BİR KAR YAĞDI ELİM ÜŞÜDÜ

BİR GÜL DİKTİM ÇOLİHASANIN BAŞINA
BAHRİYELİ GİRDİ ON BEŞ YAŞINA
DOKTOR RAPOR VERDİ PİRİNÇ AŞINA
AMAN DOKTOR AMAN BU NE İŞİDİ
ÖYLE BİR KAR YAĞDI ELİM ÜŞÜDÜ

NİŞANLIMA DEYİN YANIMA GELSİN
UĞRAŞTIRDI BENİ HELALLİK ALSİN
BABAM ANAM YOKTUR ELLER AĞLASIN
AMAN DOKTOR AMAN BU NE İŞİDİ
ÖYLE BİR KAR YAĞDI ELİM ÜŞÜDÜ

ÜÇ AYDA KIRMIZI GÜL GİBİ SOLDUN
SANKİ KAPIMIZA SEN ESİR GELDİN
SON ZAMANDA BÖYLE MURATSIZ KALDIM
AMAN DOKTOR AMAN BU NE İŞİDİ
ÖYLE BİR KAR YAĞDI ELİM ÜŞÜDÜ

Şekil 2. Beline Bağlamış Hançeri Paslı Adlı Eserin Notası

Şekil 2’de Hafız Şerif Tanındı’nın Millî Kütüphane “DN 1690” arşiv numaralı CD’ye aktarılmış taş plak kaydından notaya alınan “Beline Bağlamış Hançeri Paslı” adlı eserin Uşşak makamı dizisinde 4/4 Sofyan usûlünde olduğu görülmektedir. En pest sesi Sol (Rast) en tiz sesi Mi (Hüseyni) olmak üzere altı sestten oluşan bir ses genişliğine sahiptir. Eserin resmî ve kişisel repertuarlarda bulunan başka bir nota nüshası bulunmamaktadır. Türkünün kime ait olduğu bilinmemekle birlikte, başka icra kaydına rastlanmadığı için esere Hafız Şerif Tanındı’nın kaynaklık ettiğini ve bu şekilde kayıtlara geçmesi gerektiğini söylemek mümkündür.

DOLDUR KADEHLERİ SÜZELİM

Yöre: Erzincan

K.Kişi: Hâfız Şerif Tanındı

Der.: Plaktan Yazıldı

Notaya Alan:

Muhammet Ü. Aytekin-Burak Kurubaş

§

(Saz)

DO LA MAÇ DO LA MAÇ YO LUN O LA YİM
KİR MI Zİ GÜL LE MAÇ DAL LUN LA RI YER DE
YAG MUR YA GAR SU LAR A KAR GÖL LE RE

BAH ÇEN DE A ÇIL MIŞ GÜ LÜN O LA YİM
Sİ YAH FEN PER ÇEM İE MİŞ RİN ZÜ NE PER
KUR BAN O LAM TAT LI Şİ RİN DİL LE RE

ÇOK NA SE VE RİM SE Nİ KÖ LEN O LA YİM
SA NA GÖ NÜL SE Nİ VER DİM VE REM EL LE DE
BEN Ö LEM Kİ SE Nİ BİR TEN HA YER VE REM EL LE RE

GEL BA NA GEL GEL GÜ ZE LİM

DOL DUR KA DEH LE Rİ SÜ ZE LİM

BU YIL DA BÖY LE GE ZE LİM

DÜŞ MAN LAR BAĞ RI NI F ZE LİM

§

Şekil 3. Doldur Kadehleri Süzelim Adlı Eserin Notası

Şekil 3'te Hafız Şerif Tanındı'nın Millî Kütüphane "DN 1544" arşiv numaralı CD'ye aktarılmış taş plak kaydından notaya alınan "Doldur Kadehleri Süzelim" adlı eserin Hüzam makamı dizisinde 4/4 Sofyan usulünde olduğu görülmektedir. En pest sesi Sol (Rast) en tiz sesi Fa diyez (Eviç) olmak üzere yedi sestten oluşan bir ses genişliğine sahiptir. Eserin resmî ve kişisel repertuvarlarda bulunan başka bir nota nüshası bulunmamaktadır. Türkünün kime ait olduğu bilinmemekle birlikte, başka icra kaydına rastlanmadığı için esere Hafız Şerif Tanındı'nın kaynaklık ettiğini ve bu şekilde kayıtlara geçmesi gerektiğini söylemek mümkündür.

BENİ ÖLDÜRMELİ DÖVMELİ DEĞİL

Yöre: Erzincan
K.Kişi: Hâfız Şerif Tanındı
Der.: Plaktan Yazıldı
Notaya Alan:

Muhammet Ü. Aytekin-Burak Kurubaş

(Saz)

1. 2.

E YE ŞİM DEN AY RİL DIM YOK TUR
Y E Dİ LİM YIL DEN AL DIR HA TI TI DIM RI NI
E LİM DEN AL DIR DIM GÖ Nİ ZÜ

KA RA MA RİM U ÇAN KUŞ TAN
SOR LA MA DİM GEÇ TI KUS OM TAN
E LA MA YI O NUN I ÇİN RUM

HA BE Rİ Nİ SO RA RİM
BİR KEY MU RA DA ER SI LA ME DİM
TER KEY DİM

GE CE GÜN DÜZ HAŞ RE Tİ NE
FİR SAT EL DÜZ İ MI KEN RE Tİ NE
BA ŞI MA AL DE MI ŞAM CUM LER
LE

YA NA RİM BE Nİ ÖL DÜR
SÜR LA ME DİM BE Nİ ÖL DÜR
BE LA ME Yİ BE Nİ ÖL DÜR

2

Beni Öldürmeli Dövmeli Değil

ME Lİ DÖV ME Lİ DE GİL.
ME Lİ DÖV ME Lİ DE GİL.
ME Lİ DÖV ME Lİ DE GİL.

KA RA DIR GÖZ İE RİN SÜR ME.
KA RA DIR GÖZ İE RİN SÜR ME.

Lİ DE GİL BE Nİ ÖL DÜR.
Lİ DE GİL BE Nİ ÖL DÜR.

ME Lİ DÖV ME Lİ DE GİL.
ME Lİ DÖV ME Lİ DE GİL.
ME Lİ DÖV ME Lİ DE GİL.

EŞİMDEN AYRILDIM YOKTUR KARARIM
UÇAN KUŞTAN HABERİNİ SORARIM
GECE GÜNDÜZ HASERETİNE YANARIM
BENİ ÖLDÜRME Lİ DÖVME Lİ DEĞİL
KARADIR GÖZLERİN SÜRME Lİ DEĞİL
BENİ ÖLDÜRME Lİ DÖVME Lİ DEĞİL

YEDİ YILDIR HATIRINI SORMADIM
GEÇTİ ÖMRÜM BİR MURADA ERMEDİM
FİRSAT ELDE İKEN DEMLER SÜRME DİM
BENİ ÖLDÜRME Lİ DÖVME Lİ DEĞİL
KARADIR GÖZLERİN SÜRME Lİ DEĞİL
BENİ ÖLDÜRME Lİ DÖVME Lİ DEĞİL

ELİMDEN ALDIRDIM GÖZÜ ELAYI
ONUN İÇİN TERKEYLEDİM SİLAYI
BAŞIMA ALMIŞAM CÜMLE BELAYI
BENİ ÖLDÜRME Lİ DÖVME Lİ DEĞİL
KARADIR GÖZLERİN SÜRME Lİ DEĞİL
BENİ ÖLDÜRME Lİ DÖVME Lİ DEĞİL

Şekil 4. Beni Öldürmeli Dövmeli Değil Adlı Eserin Notası

Şekil 4'te Hafız Şerif Tanındı'nın Millî Kütüphane "DN 2669" arşiv numaralı CD'ye aktarılmış taş plak kaydından notaya alınan "Beni Öldürmeli Dövmeli Değil" adlı eserin Gerdâniye makamı dizisinde 2/4 Nim Sofyan usûlünde olduğu görülmektedir. En pest sesi LA (Dügâh) en tiz sesi Sol (Gerdâniye) olmak üzere yedi sestten oluşan bir ses genişliğine sahiptir. Eserin TRT repertuarında Sivas yöresine kayıtlı Nuri Üstünses'in kaynaklık ettiği 244 Rep. numaralı "Eşimden Ayrıldım" adıyla bir varyantı bulunmaktadır.

Kurubaş, B., AYTEKİN, M. Ü. (2025). Türk Müziğinde Bir İcracı Gelenek Hafızlık: Erzincanlı Hafız Şerif Tanındı Örneği. *Selçuk Türkiyat*, (66): 197-229.

Doi: 10.21563/sutad.1629758

GİRDİM O YARIN BAĞINA

Yöre: Erzincan
K.Kişi: Hâfız Şerif Tanındı
Der.: Plaktan Yazıldı
Notaya Alan:
Muhammet Ü. Aytekin-Burak Kurubaş

(saz)

GİR DİM O YA RİN BA ĞI NA GÖR DÜM O YAR GE LİN GİT MİŞ

BAĞ GÖ ZÜ ME HOR GÖ RÜN DÜ AL LA NIP GE ZE NİM GİT MİŞ

(saz) E LA GÖZ LÜ DİL BER MEY Lİ Nİ BA

NA DÖN DER EV VEL BE NİM DİN AN DER E LİN Mİ

OL DUN E LİN Mİ İF RA DI NA DUR MA DİN

İA YIN Mİ OL DUN İA YIN Mİ

Şekil 6. Girdim O Yarın Bağına Adlı Eserin Notası

Şekil 6'da Hafız Şerif Tanındı'nın Millî Kütüphane "DN 1690" arşiv numaralı CD'ye aktarılmış taş plak kaydından notaya alınan "Girdim O Yarın Bağına" adlı eserin Hüzam makamı dizisinde 6/8 Yürük Semai usûlünde olduğu görülmektedir. En pest sesi La (Dügâh) en tiz sesi Mi (Nim Hisar) olmak üzere beş sestten oluşan bir ses genişliğine sahiptir. Eserin resmî ve kişisel repertuarlarda bulunan başka bir nota nüshası bulunmamaktadır. Türkünün kime ait olduğu bilinmemekle birlikte, başka icra kaydına rastlanmadığı için esere Hafız Şerif Tanındı'nın kaynaklık ettiğini ve bu şekilde kayıtlara geçmesi gerektiğini söylemek mümkündür.

KAHVENİN ÖNÜNDE VURDULAR BENİ

Yöre: Erzincan

K.Kişi: Hâfız Şerif Tanındı

Der.: Plaktan Yazıldı

Notaya Alan:

Muhammet Ü. Aytekin-Burak Kurubaş

♩

(Saz)

KAH VE NİN Ö NÜN DE DE LEY LİM

VUR DU LAR BE Nİ YAR YAR

TUT TU LAR YA KAM DAN DA LEY LİM

SOY DU LAR BE Nİ YAR YAR

BİR GE CE Mİ RAS SIZ DA LEY LİM

KOY DU LAR BE Nİ YAR YAR

Kurubaş, B., Aytekin, M. Ü. (2025). Türk Müziğinde Bir İcracı Gelenek Hafızlık: Erzincanlı Hafız Şerif Tanındı Örneği. *Selçuk Türkiyat*, (66): 197-229.

Doi: 10.21563/sutad.1629758

2 Kahvenin Önünde Vurdular Beni

KE MEND İ KEN KUL YA RE
 DÜ ŞÜP GER DA NA SİP OL MAZ
 DE DİM MAH MUT BA NA DA KÜS ME
 BE Nİ DE DÜŞ MA NA GÖN DER ME

KAHVENİN ÖNÜNDE DE LEYLİM
 VURDULAR BENİ YAR YAR
 TUTTULAR YAKAMDAN DA LEYLİM
 SOYDULAR BENİ YAR YAR
 BİR GECE MİRASSIZ DA LEYLİM
 KOYDULAR BENİ YAR YAR
 KEMEND İKEN KUL YARE
 DÜŞÜP GERDA NASİP OLMAZ
 DEDİM MAHMUT BANA DA KÜSME
 BENİ DÜŞMANA GÖNDERME

Şekil 7. Kahvenin Önünde Vurdular Beni Adlı Eserin Notası

Şekil 7’de Hafız Şerif Tanındı’nın Millî Kütüphane “DN 1601” arşiv numaralı CD’ye aktarılmış taş plak kaydından notaya alınan “Kahvenin Önünde Vurdular Beni” adlı eserin Hüzam makamı dizisinde 9/8 Raks Aksağı usûlünde olduğu görülmektedir. En pest sesi Sol (Rast) en tiz sesi La (Muhayyer) olmak üzere dokuz sestem oluşan bir ses genişliğine sahiptir. Eserin resmî ve kişisel repertuvarlarda bulunan başka bir nota nüshası bulunmamaktadır. Türkünün kime ait olduğu bilinmemekle birlikte, başka icra kaydına rastlanmadığı için esere Hafız Şerif Tanındı’nın kaynaklık ettiğini ve bu şekilde kayıtlara geçmesi gerektiğini söylemek mümkündür.

KAŞLARIN İNCE MİNCE

Yöre: Erzincan

K.Kişi: Hâfız Şerif Tanındı

Der.: Plaktan Yazıldı

Notaya Alan:

Muhammet Ü. Aytekin-Burak Kurubaş

(Saz)

KAŞ LA RIN İN CE MİN CE
KAŞ LA RIN LA YO LU KA CE RE TAŞ SI LI NE Sİ DIR

VAY LE LE VAY LE LE Ö LÜ REM GÖR
VAY LE LE VAY LE LE GÜL KÖY RİM MUŞ KA A LEM

ME YİN CE YAR YAN GI NAM
RE SI LI NE DIR YAR YAN GI NAM

VUR VUR GU NAM BEN SEN DEN HİÇ
BEN VUR VUR GU NAM BEN SEN MEL HEM Mİ

AY LA RIL MAM VAY LE LE VAY LE LE
TA ÇAK NI SIN VAY LE LE VAY LE LE

KA Bİ RE GİR ME YİN CE
YU RE GİM YA BA Sİ NE
GÜ ZEL LE RİN BA ŞI DIR

2 Kaşların İnce Mince

YAR YAN GI NAM BEN VUR GU NAM
 YAR YAN GI NAM BEN VUR GU NAM
 YAR YAN GI NAM BEN VUR GU NAM

KA Bİ RE GİR ME YİN CE
 YÜ RE ĞİM YA RE Sİ NE
 GÜ ZEL LE RİN BA ŞI DIR

YAR YAN GI NAM BEN VUR GU NAM
 YAR YAN GI NAM BEN VUR GU NAM
 YAR YAN GI NAM BEN VUR GU NAM

KAŞLARIN İNCE MİNCE
 VAY LELE VAY LE
 ÖLÜREM GÖRMEYİNCE
 YAR YANGINAM BEN VURGUNAM
 BEN SENDEN HİÇ AYRILMAM
 VAY LELE VAY LE
 KABİRE GİRMEYİNCE
 YAR YANGINAM BEN VURGUNAM
 KABİRE GİRMEYİNCE
 YAR YANGINAM BEN VURGUNAM

KAŞLARIN KARESİNE
 VAY LELE VAY LE
 GÜL KOYMUŞ ARESİNE
 YAR YANGINAM BEN VURGUNAM
 SEN BENLEN OLAYDIN
 VAY LELE VAY LE
 YÜREĞİM YARESİNE
 YAR YANGINAM BEN VURGUNAM
 YÜREĞİM YARESİNE
 YAR YANGINAM BEN VURGUNAM

YAYLA YOLU TAŞLIDIR
 VAY LELE VAY LE
 YARİM KALEM KAŞLIDIR
 YAR YANGINAM BEN VURGUNAM
 BEN YARİMİ TANIRIM
 VAY LELE VAY LE
 GÜZELLERİN BAŞIDIR
 YAR YANGINAM BEN VURGUNAM
 GÜZELLERİN BAŞIDIR
 YAR YANGINAM BEN VURGUNAM

Şekil 8. Kaşların İnce Mince Adlı Eserin Notası

Şekil 8’de Hafız Şerif Tanındı’nın Millî Kütüphane “DN 1554” arşiv numaralı CD’ye aktarılmış taş plak kaydından notaya alınan “Kahvenin Önünde Vurdular Beni” adlı eserin Hüseyini makamı dizisinde 8/8 Düyek usûlünde olduğu görülmektedir. En pest sesi La (Dügâh) en tiz sesi Mi (Hüseyini) olmak üzere beş sestem oluşan bir ses genişliğine sahiptir. Eserin resmî ve kişisel repertuvarlarda bulunan başka bir nota nüshası bulunmamaktadır. Türkünün kime ait olduğu bilinmemekle birlikte, başka icra kaydına rastlanmadığı için esere Hafız Şerif Tanındı’nın kaynaklık ettiğini ve bu şekilde kayıtlara geçmesi gerektiğini söylemek mümkündür.

KEKLİK TAŞIN BAŞINDA

Yöre: Erzincan

K.Kişi: Hâfız Şerif Tanındı

Der.: Plaktan Yazıldı

Notaya Alan:

Muhammet Ü. AYTEKİN-BURAK KURUBAŞ

§

(saz)

KEK LİK TA ŞIN BA ŞIN DA

KA LEM OY NAR KA ŞIN DA KA LEM OY NAR KA ŞIN DA

YA RİN DEN AY RI LA NIN AK LI OL MAZ BA ŞIN DA

AK LI OL MAZ BA ŞIN DA GEL GEL YA NI MA GEL GEL YA NI MA

A KEK LİK KA ZAN CA NI MA BE LAN CA NI MA YAR KEK LİK

O KI NA LI PAR MAK LA RIN YAV RU YAV RU YAV RU

2

Keklik Taşın Başında

BA TIR KA NI MA KIZ KEK LİK KEK Lİ ĞİM KEK Lİ ĞİM KEK Lİ ĞİM GEL
NE DİR E LİM DEN ÇEK Tİ ĞİM GEL GEL SA NA GÜLLER E KE YİM GEL

KEKLİK TAŞIN BAŞINDA
KALEM OYNAR KAŞINDA
KALEM OYNAR KAŞINDA
YARINDEN AYRILANIN AKLI OLMAZ BAŞINDA
AKLI OLMAZ BAŞINDA

GEL GEL YANIMA GEL GEL YANIMA KEKLİK
KAZAN CANIMA BELAN CANIMA YAR KEKLİK
O KINALI PARMAKLAR
YAVRU YAVRU YAVRU YAVRU
BATIR KANIMA KEKLİK
KEKLİĞİM KEKLİĞİM KEKLİĞİM GEL
NEDİR ELİNDEN ÇEKTIĞİM GEL
GEL SANA GÜLLER EKEYİM GEL

KEKLİK YANAĞIN ALLI
GERDANIN İNCE BELLİ
ÖLÜRÜM KAPINIZDA
(BURAYI ANLAMADIM)

KEKLİK TAŞTA NE GEZER
KALEM KAŞTA NE GEZER
SENİ SEVDİM SEVELİ
AKIL BAŞTA NE GEZER

Şekil 9. Keklik Taşın Başında Adlı Eserin Notası

Şekil 9'da Hafız Şerif Tanındı'nın Millî Kütüphane "DN 1542" arşiv numaralı CD'ye aktarılmış taş plak kaydından notaya alınan "Keklik Taşın Başında" adlı eserin Hicaz makamı dizisinde 4/4 Sofyan usûlünde olduğu görülmektedir. En pest sesi Sol (Rast) en tiz sesi Re (Neva) olmak üzere beş sestem oluşan bir ses genişliğine sahiptir. Eserin resmî ve kişisel repertuarlarda bulunan başka bir nota nüshası bulunmamaktadır. Türkünün kime ait olduğu bilinmemekle birlikte, başka icra kaydına rastlanmadığı için esere Hafız Şerif Tanındı'nın kaynaklık ettiğini ve bu şekilde kayıtlara geçmesi gerektiğini söylemek mümkündür.

MECNUNUM LEYLAMI GÖRDÜM

Yöre: Erzincan

K.Kişi: Hâfız Şerif Tanındı

Der.: Plaktan Yazıldı

Notaya Alan:

Muhammet Ü. Aytekin-Burak Kurubaş

(saz) 3

MEC NU NUM LEY

LA MI GÖR DÜM YÜ ZÜ ME BİR

BAK TI GEÇ TI SÖ ZÜ ME CE

VAP VER ME Dİ OY OY

OY KAŞ LA RI NI YIK TI

Kurubaş, B., Aytekin, M. Ü. (2025). Türk Müziğinde Bir İcracı Gelenek Hafızlık: Erzincanlı Hafız Şerif Tanındı Örneği. *Selçuk Türkiyat*, (66): 197-229.

Doi: 10.21563/sutad.1629758

2

Mecnunum Leylamı Gördüm

GEÇ Tİ GÖZ LE Rİ Nİ A CIR
Gİ Bİ YAR Sİ NE ME ÇAK TI
GEÇ Tİ (saz)
SO RA MA DIM
BİR ÇİFT SÖ ZÜ AY MI DIR GÜL
MÜ DÜR YÜ ZÜ SAN KI BİR SA

Mecnunum Leylamı Gördüm

3

BAH YIL DI ZI OY OY

OY ŞEV Kİ BE Nİ YAK TI

GEÇ Tİ GÖZ LE Rİ Nİ A CIR

Gİ Bİ YAR Sİ NE ME ÇAK TI

GEÇ Tİ (saz)

(saz)

A TE ŞİN DEN

Mecnunum Leylamı Gördüm

4

DU RA MA DIM SIR RI NA HİÇ

E RE ME DİM SA BAH OL DU

GÖ RE ME DİM OY OY

OY YIL DIZ Gİ Bİ AK TI

GEÇ Tİ GÖZ LE Rİ Nİ A CIR

Gİ Bİ YAR Sİ NE ME ÇAK TI

GEÇ Tİ (saz) 2.

Şekil 10. Mecnunum Leylamı Gördüm Adlı Eserin Notası

Şekil 10'da Hafız Şerif Tanındı'nın Millî Kütüphane "DN 1542" arşiv numaralı CD'ye aktarılmış taş plak kaydından notaya alınan "Mecnunum Leylamı Gördüm" adlı eserin Gülizar makamı dizisinde 2/4 Nim Sofya usûlünde olduğu görülmektedir. En pest sesi La (Dügâh) en tiz sesi La (Muhayyer) olmak üzere sekiz sestem oluşan bir ses genişliğine sahiptir. Eserin resmî ve kişisel repertuvarlarda bulunan başka bir nota nüshası bulunmamaktadır. Türkünün kime ait olduğu bilinmemekle birlikte, başka icra kaydına rastlanmadığı için esere Hafız Şerif Tanındı'nın kaynaklık ettiğini ve bu şekilde kayıtlara geçmesi gerektiğini söylemek mümkündür.

Sonuç

Erzincanlı Hafız Şerif Tanındı'nın 1904 yılında Erzincan'ın merkez ilçesine bağlı eski adı Vakıf Brastik (Çatalören) olan köyde dünyaya geldiği, hafızlık geleneğiyle birlikte Türk müziği icracılığını bir araya getirmesi ve kaynaklık ettiği türkülerle, icra tavrıyla Erzincan müzik kültüründe önemli bir icracı ve kaynak kişi olduğu saptanmıştır. 1948 yılının ağustos ayında vefat eden Erzincanlı Hafız Şerif Tanındı'nın TRT repertuarında kayıtlı 11 türküye kaynaklık ettiği saptanmıştır. Erzincanlı Şerif adıyla Millî Kütüphane sesli arşivinde bulunan CD'ye aktarılmış taş plak kayıtlarından kendisinin icra ettiği ve aynı zamanda kaynaklık ettiği 10 kırık hava türünde esere ulaşılmış ve bu eserlerin resmî ve kişisel repertuarlarda yer almadığı saptanmıştır.

Millî Kütüphane kayıtlarından elde edilerek notaya aktarılan eserler makam açısından değerlendirildiğinde 2'si Uşşak makamında, 1'i Hüseyini makamında, 1'i Gülizar makamında 1'i Gerdâniye makamında, 3'ü Hüz zam makamında ve 2'si de Hicaz makamındadır.

Notaya aktarılan eserler, usûl açısından değerlendirildiğinde 4'ü Sofyan usûlünde, 1'i Düyek usûlünde, 1'i Curcuna usûlünde, 2'si Nim Sofyan usûlünde, 1'i Yürük Semai usûlünde ve 1'i de Raks Aksağı usûlündedir.

Notaya aktarılan türkülerin ses aralıkları incelendiğinde, en düşük ses aralığına sahip türkünün 5 ses aralığında seyrettiği, en yüksek ses aralığına sahip türkünün ise 9 ses aralığında seyrettiği saptanmıştır. Bu bulgular ışığında araştırmanın konusunu oluşturan türkülerin genel olarak yaklaşık bir oktavlık (8 ses) ses genişliğine sahip olduğu saptanmıştır.

Hafızlık geleneğinde bireylerin küçük yaşlardan itibaren sürekli olarak ses icrası yapmaya yönlendirilmesi, bu geleneğin icracılarının ilerleyen yıllarda hançere kullanımında, bölgedeki diğer sanatçılara kıyasla daha çevik ve teknik açıdan yetkin olmalarına katkı sağladığını ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, hafızlık geleneğinin ses icracılığı üzerindeki etkileri incelendiğinde, özellikle hançere kullanımına yönelik olumlu bir katkı sunduğu açıkça görülmektedir.

Türk müziği ve yörelerdeki müzik kültürlerinin oluşumunda olduğu gibi, Erzincan yöresi müzik kültürünün oluşumunda ve gelişiminde de ozanlık/âşıklık geleneği ve temsilcilerinin yanı sıra hafızlık geleneği ve temsilcilerinin de önemli bir yer tuttuğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda hafızlık geleneğinin ve temsilcilerinin Türk müziğinde önemine binaen, onların kaynaklık ettikleri ya da besteledikleri henüz gün yüzüne çıkmamış eserlerin Türk müziği dağarına kazandırılması için Türk müziği icracıları ve akademisyenlerinin özenle çalışması gerektiği vurgulanmaktadır.

Extended Abstract

This study examines the role of hâfizes, who constitute an important group within the Turkish musical performance tradition, and provides an assessment focusing on Erzincanlı Hafız Şerif Tanındı (1904-1948), one of the tradition's key representatives. Hâfızlık has formed a historical and functional bridge between Turkish music

performance and the vocal mastery, musical memory, and knowledge of modes developed in the process of memorizing and reciting the Qur'an. The main objective of this research is to reveal the life story of Hafız Şerif Tanındı, his identity as a performer, and the works he contributed to/documented in the Turkish folk music repertoire but which have not yet been included in official records.

The research was designed using the descriptive survey model and document analysis technique from qualitative research methods. Data was obtained from written sources related to the subject, as well as from vinyl records transferred to CD and found in the National Library's audio archive under the name "Erzincanlı Şerif." First, works recorded in the TRT Turkish Folk Music score archive with Hafız Şerif Tanındı as the source person were identified, and then works not found in the repertoire were determined by comparing the National Library records.

The findings reveal that Hafız Şerif Tanındı was the source of 11 works in the TRT repertoire. In addition, 10 pieces in the kırık hava form that were not included in the TRT repertoire and were recorded with his performance were identified from the gramophone records in the National Library archive, and these works were transcribed into notation based on the listened performance. The modal distribution of the transcribed works is Uşşak, Hüseyini, Gülizar, Gerdâniye, Hüzam, and Hicaz; the rhythmic distribution is Sofyan, Düyek, Curcuna, Nim Sofyan, Yürük Semai, and Raks Aksağı. The vocal ranges generally span around one octave.

Performance analyses reveal that Hafız Şerif Tanındı had a tenor voice and developed a remarkable performance style characterized by his clear intonation, meticulous attention to pitch, and particularly his skill in using his throat with agility. These characteristics are considered to stem from the nature of hâfız training, which encourages intensive voice use from an early age. By blending the musical culture of the Erzincan region with the hâfızlık tradition, Şerif Tanındı is an important bridge figure who brought a regional style to national record recordings.

In conclusion, this study concretizes the technical and musical contribution of the hâfızlık tradition to the process of training performers in Turkish music. The example of Erzincan-born Hafız Şerif Tanındı proves that this tradition is not limited to religious music but also plays an active role in enriching the folk music repertoire and performance styles. The research emphasizes the importance of bringing unrecorded works and performers who are in danger of being forgotten to light, and serves as a model for similar studies in terms of Turkish music archiving and musicology. Submitting these transcribed works of Hafız Şerif Tanındı to relevant institutions (such as the TRT repertoire committee) will directly contribute to the quantitative and qualitative development of the Turkish folk music repertoire.

Kaynakça

- Adaloğlu, Hasan Hüseyin, & Arslan, N. (2013). *Erzincan'da Mevlevilik ve Mevlevihaneler*. 109-117. Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi Yayınları.
- Albayrak, N. (1983). *Folklorumuz ve Erzincan*. Erzincan: Ermat Yayınları.
- Aslan, B. (2020). *Mevlevilik ve Erzincan Melik Salih Mevlevihanesi*. Karabük Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı.
- Balcı, A. (2019). Eğitimsel Araştırmanın Eğitimsel Sorunların Çözümüne Uygulanması. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 22(1), 411-420.
- Cebeci, S. (2006). Hafızlık Eğitimi ve Sorunları. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 4(11), 27-52.
- Dumlu, A. (1996). *Erzincan'da İz Bırakanlar*. Erzincan: Özsoy Yayınları.
- Friedman, L. (1994). Is There A Modern Legal Culture. *Ratio Juris*, 7(2), 117-131.
- Kara, M., & Çolakoğlu, M. (2020). Kur'ân-I Kerîm'den Aşr-I Şerîf Seçimi ve Tilâvet Esnasında Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar. *Journal of Near East University Islamic Research Center / Yakın Doğu Üniversitesi İslam Tetkikleri Merkezi Dergisi*, 6(1), 101-148.
- Kaymaz, R., & Özdemir, H. İ. (2010). *Erzincanlılar Ansiklopedisi. İçinde Kültür, Sanat, Edebiyat, Bilim, Siyaset, Bürokrasi, İş Dünyasında*. Erzincan: Doğu Yayınları.
- Mustafa, U. (1993). *Erzincan'da Giyim Kuşam Halk Oyunları ve Halk Türküleri*. Ankara: Özyurt Matbaası.
- Okiç, M. T. (1963). *Kur'ânı Kerîm Üslub ve Kıraatı*. Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi.
- Öztürk, M. Ş. (2021). Hafızlık Musiki İlişkisi. İçinde *Çeşitli Yönleriyle Hafızlık Eğitimi* (ss. 365-381). İstanbul: Ensar Neşriyat.
- Sak, R., Şahin Sak, İ. T., Öneren Şendil, Ç., & Nas, E. (2021). Bir Araştırma Yöntemi Olarak Doküman Analizi. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 4(1).
- Szubertowska, E. (2005). Education and the Music Culture of Polish Adolescents. *Psychology of Music*, 33(3), 317-330.
- Taş, F., & Turhan, S. (2004). *Erzincan'a Girdim Ne Güzel Bağlar Erzincan Türküleri 1*. Ankara: Erzincan Valiliği Kültür Yayınları.
- Taşer, S. (2021). Modern Music Education of Ottoman State in Period of Innovation (XIX. Century). *Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry*, 12(7), 3956-3965.
- Uludağ, E., & Altıntaş, P. D. (2025). Aşık Ali İzzet Özkanın Albümlerinde Tespit Edilen Notaya Alınmamış Türkülerin Müzikal ve İçerik Analizi. *Yegâh Musicology Journal*, 8(3), 1805-1835.
- Uludağ, S. (2017). *İslam ve Musiki*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- White, L. (1959). The Concept of Culture. *American anthropologist*, 61(2), 227-251.